

І. П. Лопушинський, доктор наук
із державного управління,
професор, заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету

О. І. Ковнір, кандидат педагогічних наук,
доцент, викладач англійської мови
Херсонського морехідного коледжу рибної промисловості

МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ Й БОРОТЬБИ ІЗ СЕКСИЗМОМ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ ЗАКОНОДАВЧІ ПЕРСПЕКТИВИ

У статті показано, що гендерна рівність має надзвичайно важливе значення для захисту прав людини, функціонування демократії та належного врядування, поваги до верховенства права й просування добробуту для всіх; доведено, що сексизм є проявом таких історично нерівноправних взаємин між жінками та чоловіками, які призводять до дискримінації та перешкоджають повноцінному поліпшенню становища жінок у суспільстві; зазначається, що сексизм є надзвичайно поширеним і домінує в усіх галузях і в усіх суспільствах; доведено, що основна мета заходів запобігання та боротьби із сексизмом – це спонукання до змін поведінки та культури на індивідуальному, інституційному і структурному рівнях; показано, що, крім планів, політики і програм, методами запобігання та боротьби із сексизмом можуть бути законодавчі, виконавчі, адміністративні, бюджетні та регуляторні інструменти; доведено, що Українська держава має використовувати наявні інструменти й забезпечувати їх ефективне впровадження або створювати нові інструменти, що будуть доступні для запобігання сексистській поведінці та захисту від неї, а де це доречно – використовуватимуться для переслідування й покарання кривдників і надання відшкодування жертвам; показано, що в цьому зв'язку варто застосовувати такі важливі механізми, як законодавство, яке стосується сексизму, зокрема визначення; посібник користувача; інструкції щодо шляхів допомоги жертвам і відшкодування для них, а також щодо ризиків і наслідків для кривдників; наголошено, що для подолання в суспільстві сексизму треба більш активно заохочувати участь громадянського суспільства, зокрема жіночих неурядових організацій, релігійних і лідерів громад, професійних об'єднань і профспілок юристів та суддів у розробленні політики та законодавства, спрямованих на боротьбу із сексизмом, щоб просувати співпрацю та гарантувати їх залучення до реалізації цих заходів.

Ключові слова: гендерна рівність, дискримінація, гендерна дискримінація, сексизм, законодавство, що стосується сексизму, шляхи допомоги жертвам сексизму.

I. P. Lopushynskiy, O. I. Kovnir. Mechanisms for preventing and combating sexism: European experience and domestic legislative perspectives

The article shows that gender equality is extremely important for the protection of human rights, the functioning of democracy and good governance, respect for the rule of law and the promotion of well-being for all; it has been proven that sexism is a manifestation of such historically unequal relations between women and men, which lead to discrimination and hinder the full improvement of the position of women in society; it is noted that sexism is widespread and dominates in all branches and in all societies; it has been proven that the main purpose of measures to prevent and combat sexism is to encourage changes in behavior and culture at the individual, institutional and structural levels; it is shown that, in addition to plans, policies and programs, methods of preventing and combating sexism can be legislative, executive, administrative, budgetary and regulatory instruments; it proves that the Ukrainian state should use existing tools and ensure their effective implementation or create new tools that will be available to prevent and protect sexist behavior and, where appropriate, be used to prosecute and punish perpetrators and provide compensation to victims; it is shown that important mechanisms such as legislation on sexism, including definitions, should be used in this regard; user's manual; instructions on how to help and compensate victims, as well as on the risks and consequences for perpetrators; it emphasizes that, in order to combat sexism, the participation of civil society, in particular women's NGOs, religious and community leaders, trade unions and trade unions of lawyers and judges, should be more strongly encouraged in the development of anti-sexism policies and legislation to promote cooperation and guarantee their involvement in the implementation of these measures.

Key words: gender equality, discrimination, gender discrimination, sexism, sexism legislation, ways to help victims of sexism.

Постановка проблеми. Як відомо, Комітет міністрів Ради Європи 27 березня 2019 року підготував державам-членам Рекомендацію щодо запобігання та боротьби із сексизмом, зокрема законодавчого запровадження поняття «сексизм» [2]. Прагнучи створити Європу, вільну від сексизму та його проявів, Комітет міністрів Ради Європи рекомендував урядам держав-членів: 1) ужити заходів для запобігання сексизму та його проявам

і боротьби з цими явищами в публічній і приватній сферах, а також заохочувати відповідні зацікавлені сторони впроваджувати належне законодавство, політику та програми, спираючись на визначення й поради в цій Рекомендації; 2) моніторити прогрес реалізації цієї Рекомендації та повідомляти компетентний профільний комітет Ради Європи про вжиті заходи і досягнутий у цій сфері прогрес; 3) гарантувати, що цю Рекомендацію, зокрема додаток до неї, перекладено та поширено (у доступних форматах) серед відповідних органів і зацікавлених сторін [2].

На підставі цих Рекомендацій у Верховній Раді України й було напрацьовано та на початку 2021 року зареєстровано два законопроекти щодо запобігання проявам сексизму в українському суспільстві, а саме: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони проявів сексизму» від 15 січня № 4598 [8] та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за прояви сексизму в суспільстві» від 15 січня № 4599 [9]. Авторами названих законопроектів є десять народних депутатів України на чолі з О.А. Качурою та Д.В. Люботою. Проекти названих законів [8; 9] уже спрямовано на розгляд до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, а також оприлюднено на сайті парламенту. Водночас, як повідомляють у ЗМІ окремі народні депутати України, невдовзі планується подання й альтернативних проектів щодо запобігання та протидії сексизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом упродовж 2017–2019 років до висвітлення проблем, пов'язаних із сексизмом, зверталися О.Є. Нестеренко (досліджує форми та шляхи лінгвального вираження сексизму у промовах і висловленнях американських політиків-республіканців, 2017) [7], С.О. Ангелова, О.Б. Давліканова (вивчали сексуальність і сексизм у рекламі, 2018) [1], Н.В. Куравська (описує гендерні стереотипи як джерело гендерної дискримінації та сексизму, 2018) [6], К.В. Тараненко (відстежує вияви сексизму в мові з позицій еколінгвістики, 2019) [10], М.Е. Кругляк, В.В. Петрожалко (описали прояви сексизму в комп'ютерних іграх, 2019) [5] та інші.

Водночас проблема сексизму досі в Україні, по суті, не вивчалася з позицій державноуправлінської науки, нині ще не описано перспективного законодавчого закріплення запобігання та боротьби з таким ганебним явищем, як сексизм, що вже давно розв'язано в країнах європейської спільноти.

Мета статті. Зважаючи на такий стан проблеми, нами й було визначено за мету дослідження вивчення стану із запобіганням і боротьбою із сексизмом в Україні, зокрема перспектив законодавчого врегулювання цього питання.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, сексизм (англ. sexism, від лат. sexus – стать; також гендерна дискримінація, дискримінація за статтю) – упередження чи дискримінація людей через їхню стать або гендер. Це поняття пов'язане з гендерними стереотипами та гендерними ролями, сексизм може стосуватися віри в природну вищість; конструюється системною суспільною недооцінкою або упередженнями щодо певної статі, стереотипізацією суджень про стать людини; проявляється в диспропорції влади, прав і можливостей між статями. Інституціалізованими наслідками сексизму є гендерна нерівність у різних сферах людської діяльності, особливо на робочому місці (розрив в оплаті праці, скляна стеля (glass ceiling) – термін із теорії гендерних досліджень, введений феміністками на початку 1980-х для позначення невидимого і формально ніяк не позначеного бар'єру, який обмежує кар'єрне просування жінок, безвідносно до їхніх професійних якостей, певним рівнем соціальної ієрархії в організації, галузі або державній системі – *І. Л.*) [13].

Відповідно до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, сексизм – це будь-які дія, жест, візуальний прояв, вимовлені або написані слова, практика або поведінка, в основі яких лежить ідея про те, що людина або група людей гірші через свою стать, та які проявляються в публічній або приватній сферах, у мережі або поза нею і скеровані на (або спричиняють): порушення власної гідності або прав людини чи групи людей; фізичну, сексуальну, психологічну або соціально-економічну шкоду або страждання особи чи групи осіб; створення загрозливого, ворожого, принизливого або образливого середовища; перешкоджання незалежності або повноцінному здійсненню прав людини з боку особи чи групи осіб; підтримку та посилення гендерних стереотипів [2].

Нещодавно проведене опитування серед українських жінок-політиків на різних рівнях влади й політичної активності виявило, що сексизм – дуже поширене в Україні явище. Найпоширенішими типами насильства жінки-політики назвали: приниження в соціальних мережах і ЗМІ – 62%, психологічне насильство – 59%, сексизм – 59%, словесні образи – 58%, сексуальні домагання – 47% [4].

Нині сексизм і сексистську поведінку доводиться спостерігати в усіх сферах життєдіяльності людини, зокрема в кіберпросторі (інтернеті та соціальних мережах). З ними можуть стикатись індивідуально та колективно одна людина або група осіб навіть тоді, коли ні така особа, ні група людей не були безпосередніми об'єктами сексизму й сексистської поведінки, наприклад, через сексистську рекламу або публікацію зображень оголених жінок на робочому місці. Трьома рівнями увічнення та переживання сексизму є: індивідуальний, інституційний (наприклад, у родинному, робочому чи освітньому середовищі) і структурний (наприклад, через соціальні гендерні нерівності, соціальні норми або поведінку). Сексизм – це замовчування, коли особи або групи не повідомляють або не скаржаться на сексистську поведінку через страх того, що їх не сприймуть серйозно, будуть утискати чи навіть притягнуть до відповідальності [2].

Комітет міністрів Ради Європи зазначає, що жінки та чоловіки можуть стикатися з різноманітними та перехресними формами сексизму на основі й низки інших чинників, зокрема етнічного походження, статусу члена меншини чи корінного жителя, віку, релігії, статусу біженця або мігранта, інвалідності, сімейного стану, соціального походження, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації чи сексуальності. Вони можуть опинитися в більш вразливих ситуаціях або ставати цілком різними акторами сексизму в різних умовах, наприклад, дівчата й жінки, які провадять діяльність переважно в чоловічому середовищі (наприклад, у бізнесі, фінансах, військовій сфері або політиці). Жінки на владних посадах, зокрема громадські діячі, також постають як окремі об'єкти проявів сексизму, оскільки їх сприймають як таких, що відійшли від соціальних гендерних норм, які вилучають жінок із публічного простору або повноважень. Інтерсексуальні й транссексуальні особи також стикаються з додатковими та/або більшими проблемами, пов'язаними із сексизмом [2].

На думку Комітету міністрів Ради Європи, основна мета заходів запобігання та боротьби із сексизмом – це спонукання до змін поведінки та культури на індивідуальному, інституційному і структурному рівнях. Окрім планів, політик і програм, методами запобігання та боротьби із сексизмом можуть бути законодавчі, виконавчі, адміністративні, бюджетні та регуляторні інструменти. Держави повинні вибрати ті інструменти, що найкраще підходять для їхнього власного контексту й цілей конкретного заходу.

Для викорінення несвідомого упередження, з одного боку, і навмисної сексистської поведінки – з іншого, потрібні різні інструменти. Несвідомі упередження можна усунути через підвищення обізнаності, навчання й освіти, а для викорінення навмисної та постійної сексистської поведінки та мови ворожнечі потрібні більш рішучі заходи. У цьому зв'язку варто взяти до уваги такі важливі варіанти, як законодавство, що стосується сексизму, зокрема визначення; посібник користувача; інструкції щодо шляхів допомоги жертвам і відшкодування для них, а також щодо ризиків і наслідків для кривдників [2].

Держави мають використовувати наявні інструменти й забезпечувати їх ефективне впровадження або створити нові інструменти, що будуть доступними для запобігання сексистській поведінці та захисту від неї, а це доречно – використовуватимуться для переслідування й покарання кривдників і надання відшкодування жертвам. Треба заохочувати відповідні державні органи та служби, наприклад омбудсменів, комісії з рівності, законодавчі асамблеї, національні правозахисні установи, державні підприємства та органи для подання скарг, розробити й запровадити кодекси поведінки чи рекомендації щодо сексизму, які відповідатимуть всеосяжній політиці щодо ліквідації сексизму, і забезпечити належні ресурси для таких заходів [2].

Сьогодні Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи [2] – це єдиний міжнародний документ, у якому міститься визначення сексизму. У документі, зокрема, наголошується, що, попри ухвалені на міжнародному, національному та місцевому рівнях стандарти дотримання гендерної рівності, застосування цих стандартів на практиці залишається не досить реалізованим; різноманітні прояви сексизму є причинами та наслідками гендерної нерівності.

Невдовзі після ухвалення Рекомендації [2] в Міністерстві соціальної політики України 23 липня 2019 року відбулася робоча нарада з питань підготовки плану заходів на виконання рекомендації Комітету міністрів Ради Європи CM/Res (2019) про запобігання та боротьбу із сексизмом [2]. У робочій нараді взяли участь представниці офісу віцепрем'єр-міністра України з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Міністерства освіти і науки, Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства культури, а також міжнародних та громадських організацій. Під час наради було проаналізовано рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи щодо запобігання та боротьби із сексизмом, визначено заходи, що вже впроваджуються Державною програмою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, Національним планом дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, Національним планом дій із виконання підсумкових зауважень, наданих Комітетом ООН із ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної доповіді України про виконання Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року, та окреслено перелік заходів щодо протидії сексизму, які доцільно було б внести до нормативно-правових документів у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [11].

Нині в українське законодавство вперше пропонується ввести поняття «сексизм». Наприклад, законопроект № 4598 [8] пропонує доповнити Закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» терміном «сексизм». Під ним законодавці розуміють будь-які дії, жести, візуальні прояви, вимовлені або написані слова, практику або поведінку, в основі яких лежить ідея про те, що людина або група людей гірша через свою стать, і проявляються в громадській або приватній сферах, у мережі Інтернет або поза нею та спрямовані на (або викликають): порушення власної гідності або прав людини або групи людей; сексуальний, психологічний збиток або страждання особи або групи осіб; створення загрозливого, ворожого, принизливого чи образливого середовища; перешкоджання незалежності або повноцінному здійсненню прав людини з боку особи або групи осіб; підтримку і посилення гендерних стереотипів [8].

Депутати також передбачили винятки, що не може вважатися сексизмом. Це спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів і грудного вигодовування дитини; обов'язкова строкова військова служба для чоловіків,

передбачена законом; різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків, передбачена законом; особливі вимоги з охорони праці жінок і чоловіків, пов'язані з охороною їхнього репродуктивного здоров'я; позитивні дії (що саме розуміється під фразою «позитивні дії» – не пояснюється – *І. Л.*) [8]. «Особа, яка вважає, що стосовно неї було здійснено сексизм <...> має право звернутися зі скаргою до державних органів <...> до Національної поліції України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та/або до суду в порядку, визначеному законом», – наголошується в законопроекті [8].

На додаток до цього в законопроекті № 4599 [9] пропонується розширити статтю 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, доповнивши її словосполученням «вчинення сексизму». За сексизм пропонується запровадити такі види покарань: штраф від 10 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (нині – 170–340 грн – *Л. І.*), від 20 до 40 (340–680 грн) – за повторне порушення; громадські роботи на строк від 30 до 40 годин/від 40 до 60 годин – за повторне; адміністративний арешт до 7 діб/до 15 діб – за повторне [9].

Згідно із законопроектом, карати за сексизм можна буде впродовж пів року з моменту виявлення порушення, але не пізніше ніж через два роки після самого акту сексизму. Заарештовувати за сексизм зможе поліція [9].

Загалом два документи [8; 9] між собою узгоджені й передбачають спільну мету. Крім того, що вони є актуальними для українського суспільства, ці проекти є частиною плану узгодження законодавства України з нормами Європейського Союзу. Автори законопроектів переконані, що встановлення відповідальності за прояви сексизму в суспільстві сприятиме захисту охоронюваного правопорядку і правовідносин, викоріненню сексизму, а також реалізації прав і можливостей людини й громадянина.

Крім того, група народних обраних 2 лютого 2021 року планувала зареєструвати у Верховній Раді й альтернативний законопроект щодо протидії проявам сексизму на додаток до двох документів, що були зареєстровані в парламенті раніше [8; 9]. Про це в коментарі «Суспільному» повідомила голова Комітету парламенту з питань інтеграції України до Європейського Союзу Іванна Климпуш-Цинцадзе, яка є однією із співавторів альтернативної законодавчої ініціативи. За її словами, у документі буде уточнено термінологію відповідно до міжнародної практики. Зі свого боку, інша співавторка законопроекту Марія Іонова додала, що цей документ, крім того, що уточнює термінологію, також розширює сферу її застосування. Також, за її словами, у документі буде прописано, куди можна звернутися в разі, якщо людина стала жертвою сексизму [12].

З метою запобігання й боротьби із сексизмом наприкінці 2020 року для жінок і чоловіків у місцевій політиці в межах проекту «Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні», що впроваджується Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи в межах Плану дій Ради Європи для України на 2018–2021 роки, було розроблено посібник «Запобігання та боротьба із сексизмом на місцевому рівні в Україні» [3].

У посібнику наведено практичні поради органам місцевого самоврядування та національним асоціаціям органів місцевих і регіональних влад, а також можливим постраждалим від сексистського насильства (зокрема, сексистських висловлювань і сексуальних домагань) та гендерно зумовленої дискримінації, як-от кандидаткам і жінкам, які обіймають посади в місцевих органах влади. У ньому містяться рекомендації щодо того, як розпізнати, запобігти та подолати сексизм завдяки практичним заходам до, під час і після виборів. Зокрема, у посібнику наведено приклади належної практики підвищення обізнаності, кодексів професійної етики, які варто ухвалити місцевим органам влади, а також описано санкції щодо кривдників і заходи правового захисту осіб, на яких спрямовано сексистську поведінку. У ньому також міститься загальний огляд конкретних заходів, покликаних усунути основні причини сексизму через посилення гендерної рівності в органах місцевого самоврядування [3].

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Щоб покласти край сексизму в українському суспільстві, органам державної влади та органам місцевого самоврядування, депутатам парламенту та місцевим депутатам і громадянському суспільству, правоохоронним органам, органам регіональної та державної влади потрібно докласти спільних зусиль. Почавши з надання достовірних даних, постановки чітких цілей і забезпечення спільного розуміння масштабу й характеру проблеми, органи публічної влади можуть затвердити низку стратегій для розв'язання проблеми сексизму та сприяння гендерній рівності в місцевій, регіональній і загальнодержавній політиці. Органи місцевої, регіональної та державної влади можуть демонструвати свої зобов'язання щодо подолання сексизму через розроблення належних структур і політики протидії сексизму та сприяння рівності в суспільстві загалом і відповідних установах, організаціях і на підприємствах. Виділення достатніх фінансових та людських ресурсів, включно з посадовими особами, відповідальними за підзвітність, забезпечить застосування та виконання цих зобов'язань. Присвятивши себе прозорій практиці та створенню гендерно-інклюзивної інституційної культури, органи державної влади та органи місцевого самоврядування вибудовують довіру людей і зможуть успішніше виконувати свої повноваження.

Подальші дослідження порушеної нами в статті проблеми вбачаються в аналізі перших кроків Української держави щодо виконання законів «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони проявів сексизму в суспільстві» [8] та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за прояви сексизму в суспільстві» [9] (або альтернативних законопроектів чи одного спільного Закону) після їх ухвалення Верховною Радою України.

Список використаних джерел:

1. Ангелова С.О., Давліканова О.Б. Сексуальність та сексизм в рекламі: чи продає секс та як впливає сексизм на суспільство. *Маркетинг в Україні*. 2018. № 2. С. 26–31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2018_2_4.
2. Запобігання та боротьба з сексизмом: Рекомендація CM/Rec (2019), прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 27 березня 2019 року. URL: <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism-ukr/1680968561>.
3. Запобігання та боротьба із сексизмом на місцевому рівні в Україні: Посібник для жінок і чоловіків у місцевій політиці. Київ : Рада Європи, грудень 2020. 52 с. URL: <https://rm.coe.int/16809ee580>.
4. За даними проведеного Ла Страдою аналізу ситуацій насильства стосовно жінок у політиці, що охоплює 2010–2018 р. URL: <https://www.wfd.org/2018/08/06/violence-against-women-in-politics-case-study-ukraine>.
5. Кругляк М.Е., Петрожалко В.В. Сексизм у комп'ютерних іграх. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. *Політологія. Соціологія. Право*. 2019. № 4. С. 43–47.
6. Куравська Н.В. Гендерні стереотипи як джерело гендерної дискримінації та сексизму. *Збірник наукових праць: психологія*. 2018. Вип. 22. С. 55–62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpfsp_2018_22_9.
7. Нестеренко О.Є. Форми та шляхи лінгвального вираження сексизму у промовах та висловленнях американських політиків-республіканців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна*. 2017. Вип. 64 (2). С. 48–50. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_64\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2017_64(2)_20).
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони проявів сексизму у суспільстві : проєкт Закону від 15 січня 2021 року № 4598, внесений народними депутатами України IX скликання Качурою О.А., Люботою Д.В. та ін. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70830.
9. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за прояви сексизму у суспільстві : проєкт Закону України від 15 січня 2021 року № 4599, внесений народними депутатами України IX скликання Качурою О.А., Люботою Д.В. та ін. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70831.
10. Тараненко К.В. Вияви сексизму в мові з позицій еколінгвістики. *Мова і міжкультурна комунікація*. 2019. Вип. 2. С. 106–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/movmk_2019_2_13.
11. У Мінсоцполітики відбулась робоча нарада з питань підготовки плану заходів щодо попередження та боротьби з сексизмом. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-minsocpolitiki-vidbulas-robocha-narada-z-pitan-pidgotovki-planu-zahodiv-shchodo-poperedzhennya-ta-borotbi-z-seksizmom>.
12. Яворович Т. Покарання за сексизм. У Раді готують альтернативні законопроекти. *Суспільне. Новини*. 30 січня 2021 р. URL: <https://susplne.media/100797-prezident-litvi-nominuvav-tihanovsku-na-nobelivsku-premiu-miru>.
13. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%B7%D0%BC>.

References:

1. Anhelova S.O., Davlikanova O.B. (2018) Seksual'nist' ta seksyzm v reklami: chy prodaye seks ta yak vplyvaye seksyzm na suspil'stvo [Sexuality and sexism in advertising: whether sex sells and how sexism affects society]. *Marketing in Ukraine*. N 2. 26-31. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mvu_2018_2_4 [in Ukrainian].
2. Committee of Ministers of the Council of Europe (2019) Zapobihannya ta borot'ba z seksyzmom: Rekomendatsiya CM/Rec, [Preventing and combating sexism: Recommendation CM / Rec]. Retrieved from <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism-ukr/1680968561> [in Ukrainian].
3. Council of Europe (2020) Zapobihannya ta borot'ba iz seksyzmom na mistsevomu rivni v Ukrayini: Posibnyk dlya zhinok i cholovikiv u mistseviy politytsi. [Preventing and Combating Sexism at the Local Level in Ukraine: A Handbook for Women and Men in Local Politics] Kyiv. 52 p. Retrieved from <https://rm.coe.int/16809ee580> [in Ukrainian].
4. La Strada (2018) Za danymy provedenoho analizu sytuatsiy nasyil'stva stosovno zhinok u politytsi, shcho okhplyuye 2010-2018 [According to La Strada's analysis of situations of violence against women in politics covering 2010-2018]. Retrieved from <https://www.wfd.org/2018/08/06/violence-against-women-in-politics-case-study-ukraine/> [in Ukrainian].
5. Kruhlyak M.E., Petrozhalko V.V. (2019) Seksyzm u komp'yuternykh ihrakh [Sexism in computer games]. *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrayiny «Kyivskyy politekhnichnyy instytut»*. *Politohiya. Sotsiologiya. Pravo*. [Bulletin of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". *Politology. Sociology. Law*]. N4. P.43-47. [in Ukrainian].
6. Kuravs'ka N.V. (2018) Genderni stereotypy yak dzherelo gendernoyi dyskryminatsiyi ta seksyzmu [Gender stereotypes as a source of gender discrimination and sexism]. *Zbirnyk naukovykh prats': psykholohiya*. [Collection of scientific works: psychology], N22, P. 55-62. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpfsp_2018_22_9 [in Ukrainian].
7. Nesterenko O.Ye. Formy ta shlyakhy linhval'noho vyrazhennya seksyzmu u promovakh ta vyslovlennyakh amerykans'kykh politykiv-respublikantsiv [Forms and ways of linguistic expression of sexism in speeches and statements

of American politicians-republicans]. Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Seriya : Filolohichna [*Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Philological*] N 64 (2), P. 48-50. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuof_2017_64\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuof_2017_64(2)_20) [in Ukrainian].

8. VRU (2021) Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo zaborony proyaviv seksyzmu u suspil'stvi: proyekt Zakonu Ukrayiny [*On amendments to some legislative acts of Ukraine on the prohibition of sexism in society: the draft law of Ukraine*]. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70830 [in Ukrainian].

9. VRU (2021) Pro vnesennya zmin do Kodeksu Ukrayiny pro administratyvni pravoporushennya shchodo vstanovlennya vidpovidal'nosti za proyavy seksyzmu u suspil'stvi: proyekt Zakonu Ukrayiny [*On amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses to establish liability for manifestations of sexism in society: the draft Law of Ukraine*] Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=70831 [in Ukrainian].

10. Taranenko K.V. (2019) Vyyavy seksyzmu v movi z pozytsiy ekolinhvistyky [*Manifestations of sexism in language from the standpoint of ecolinguistics (Electronic resource)*]. Mova i mizhkul'turna komunikatsiya [*Language and intercultural communication*]/ N 2, P. 106-114. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/movmk_2019_2_13 [in Ukrainian].

11. U Minsotspolityky vidbulas' robocha narada z pytan' pidhotovky planu zakhodiv shchodo poperedzhennya ta borot'by z seksyzmom [*The Ministry of Social Policy held a working meeting on the preparation of an action plan to prevent and combat sexism*]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/u-minsocpolitiki-vidbulas-robocha-narada-z-pitan-pidgotovki-planu-zahodiv-shchodo-poperedzhennyu-ta-borotbi-z-seksyzmom> [in Ukrainian].

12. Yavorovych T. (2021) Pokarannya za seksyzm. U Radi hotuyut' al'ternatyvni zakonoprojekty. [*Punishment for sexism. The Rada is preparing alternative bills.*]. Suspil'ne. Novyny. [*Public News*]. January 30. Retrieved from <https://suspilne.media/100797-prezident-litvi-nominuvav-tihanovsku-na-nobelivsku-premiu-miru/> [in Ukrainian].

13. Wikipedia. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D0%B7%D0%BC> [in Ukrainian].